

Sjeflege eller sjefslege?

Heter det sjeflege eller sjefslege? Svar: Det kan hete begge deler, men ordene betegner ulike stillinger. Begge stillingskategorier er sjeldne i norsk medisin.

Figur 1 Faksimile fra Dagsavisens førsteside 2. april 2012

«Sjefsleger sier opp i protest», var hovedoppslaget på Dagsavisens førsteside nylig (fig 1). Legene hadde fått nok av gigantfusjonen i Oslo. «Ti sjefsleger har sagt opp jobben i protest mot flyttekaos og kuttkrav fra det nye gigantsykehuset i Oslo.» sto det (1). Tidligere seksjonsoverlege ved Barnesenteret, Marit Hellebostad, uttalte at hun ikke var i stand til å gjøre en god jobb og mistet fullstendig kontrollen. Mange har forlatt den synkende skuta, sier Marit Hellebostad tidligere seksjonsoverlege ved Barnesenteret.

Det var ordet *sjefsleger* som fikk det til å rykke i norsklærerisjansnerven, som Finn-Erik Vinje sier det. Når man setter sammen to substantiver til ett ord, kan man av og til trenge en bindebokstav. I ordet «visdomstann» er det -s- som brukes til å binde sammen visdom + tann, og kalles gjerne fuge-s eller binde-s (2). Ofte kan vi høre om

Ramme 1

Noen problemord med og uten fuge-s

Med fuge-s

- Fellesskap (ikke felleskap)
- Rettssak (ikke rettsak)
- Sinnssyk (ikke sinnsyk)
- Tidsskrift (ikke tidskrift)
- Tverrsnittsstudie (ikke tverrsnittstudie)

Uten fuge-s

- Arbeidsom (ikke arbeidssom)
- Medlemskap (ikke medlemskap)
- Tillitvekkende (ikke tillitsvekkende)

det er behov for en slik bindebokstav: dødsattest, sykdomsutvikling, søknadsfrist, taushetsplikt. Vi er ikke i tvil om at det er behov for en -s- i disse eksemplene. Men i andre tilfeller er det vanskeligere (ramme 1) (2). Det er ikke like klart at det skal hete korsryggssmerter og trekarsykdom.

Sjeflege eller sjefslege?

To ord som kan volde besvær, er sjeflege og sjefslege (3). Sammensetninger med *sjef-* som forledd har dels ingen bindebokstav i fugen, dels -s-. Når betydningen er «den øverste, den høyeste», skal det *ikke* være noen bindebokstav. Det heter altså sjefarkitekt, sjefarkivar, sjefflyger, sjefforhandler, sjefideolog, sjefkock, sjefredaktør, sjef trener – og sjeflege (4). I andre sammenhenger skal det imidlertid være *sjefs-*: sjefs egenskaper, sjefskontor, sjefstilling, sjefstol. Her er det rett og slett en genitivs-s (5). Forskjellen er kanskje enklest å se i ordparet sjefsekretær versus sjefssekretær. En sjefsekretær er sjef for sekretærene, mens en sjefssekretær er sjefens sekretær.

Men regelen om at sjef- brukes uten binde-s når ordet kan erstattes av «over-; den høyeste» er ikke egnet når det er snakk om leger (2). Stillingsbetegnelsen «over-lege» er ikke synonymt med «sjeflege», og det er nok heller ikke innlysende at sjeflegen er «den høyeste» eller «den beste» (5,6).

En sjeflege er ifølge leksikonet en stillingsbenevnelse på sykehuslege som vanligvis er medisinsk-faglig rådgiver for direktøren (7). Slike stillinger som sjeflege har i stor grad utgått eller fått andre betegnelser. Sjefslegen, derimot, er legen til sjefen (8). At sjefer holder seg med egne leger, er en sjeldenhet. I våre dager gjelder vel det stort sett statsoverhoder og andre fremstående personer, men slike leger omtales gjerne som livleger. Både sjeflege og sjefslege er altså stillingsbetegnelser som knapt er i bruk lenger.

De beste kan feile

Hva hadde skjedd ved Oslo universitetssykehus? På dobbeltsiden inne i avisen sto løsningen: «Dagsavisen kjenner til over ti tilfeller av leger i lederposisjoner ved OUS som har sagt opp som følge av fusjonstrøbbel» (9). Det var altså tale om «leger i lederposisjoner». Men hvilket kort ord skulle Dagsavisen ha brukt? Andre medier som omtalte saken, brukte stort sett «sjeflege» (10), men strengt tatt passer altså

verken sjeflege eller sjefslege her. Det er tale om «leger i lederposisjoner» – hva med «legeledere», «ledende leger» eller «toppleger»?

Fuge-s er et felt med få regler, og det kan gå galt for de beste. Da Legeforeningens nye generalsekretær Geir Riise ble portrettintervjuet i Tidsskriftet i 2009, sto det at han hadde vært «sjefslege» i både Statoil-konsernet og i NHO (11). Men det var sjeflege han hadde vært.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no
Tidsskriftet

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med. og assisterende redaktør i Tidsskriftet.

Jeg takker Petter Gjersvik for hjelp med manuskriptet.

Litteratur

1. Sjefsleger sier opp i protest. Dagsavisen 2.4.2012: 1.
2. Fuge-s. Wikipedia. <http://no.wikipedia.org/wiki/Fuge-s> [4.4.2012].
3. Gundersen D. red. Bindebokstaver. I: Språkvett: skrivereregler, grammatikk og språklige råd fra a til å. 2. utg. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2002: 70.
4. Vinje F-E. Sammensatte substantiver. I: Moderne norsk: en veiledning i skriftlig framstilling: morfologiske og syntaktiske vanskeligheter. 5. utg. Bergen: Fagbokforlaget, 2002: 64.
5. Stavem P, Gundersen D. Sjef fungerer som adjektiv i sjeflege, og følges derfor ikke av fuge-s. Tidsskr Nor Lægeforen 1992; 112: 2584–5.
6. Høie IM. Hematolog med språklig åre. Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 122: 2934–5.
7. Sjeflege [Store medisinske leksikon]. I: Store norske leksikon. <http://snl.no/sjeflege> [4.4.2012].
8. Ordlister S. Forfatterveiledningen. Tidsskrift for Den norske legeforening. <http://tidsskriftet.no/Innhold/Forfatterveiledningen/Spraak/Ordlister/S> [4.4.2012].
9. Amundsen IH, Hvidsten I. Leger forlater gigantsykehuset. Dagsavisen 2.4.2012: 6–7. www.dagsavisen.no/samfunn/leger-forlater-gigantsykehuset/ [4.4.2012].
10. Sjefleger ved Oslo universitetssykehus sier opp. www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Sjefleger-ved-Oslo-universitetssykehus-sier-opp-6798025.html [4.4.2012].
11. Tveito M. Fra Posthuset til Legenes hus. Tidsskr Nor Lægeforen 2009; 129: 314–5.

Mottatt 15.4. 2012, første revisjon innsendt 13.5. 2012, godkjent 24.5. 2012. Medisinsk redaktør Raida Ødegaard.